

מסכת שביעית פרק א'

1. שביעית פרק א' משנה א'

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי ובית הלל אומרים עד העצרת וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו:

2. פירוש הר"ש שם

עוד ירושלמי (שם) ולמה עד העצרת עד כאן הוא יפה לפרי מכאן ואילך מנבל פירותיו והתנינא אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל עד כאן מעבה הקורות כלומר פירות המחוכרין באילן בששית מכאן ואילך מתיש כחו ולפי טעם זה ניהא הא דתנן לקמן בפ"ב (מ"ו) אין נוטעין ערב שביעית פחות מל' יום לפני ראש השנה משמע הא ל' יום נוטעין והשתא נטיעה בתחלה שרי חרישה אסור בתמיה אלא היינו טעמא דכיון דלא מהניא לאילן נראה כמתקן שדהו לצורך שביעית ורבינו תם מפרש דלא החמירו בנטיעה משום דנטיעה אין תוספת שביעית דאורייתא אלא בחרישה ובפ"ק דראש השנה (ד' ט א) דרשינן לה מדכתב בחריש ובקציר תשבות ומיהו איכא תנאי התם דדרשינן ליה מקרא אחריני ועוד לא יתכן כלל דממ"נ דאורייתא היא בחרישה כתיב כרמך לא תזמור וכ"ש נטיעה דהיא עיקר מלאכה טפי כדמוכח בשבת (דף עג ב) דזומר תולדה דזורע וכ"ש נוטע דדמי לזורע טפי...

3. שביעית פרק א' משניות ב'-ה'

משנה ב'. איזהו שדה האילן כל שלשה אילנות לבית סאה אם ראויין לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשים כל בית סאה בשבילן פחות מכאן אין חורשין להן אלא מלא האורה וסלו חוצה לו:

משנה ג'. אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל רואין אותן כאילו הם תאנים אם ראויים לעשות ככר דבלה של ששים מנה באיטלקי חורשים כל בית סאה בשבילן פחות מכאן אין חורשין להם אלא לצרכן:

משנה ד'. היה אחד עושה ככר דבלה וב' אין עושין או ב' עושין ואחד אינו עושה אין חורשין להם אלא לצרכן עד שיהיו מג' ועד ט' היו עשרה מעשרה ולמעלה בין עושין בין שאינן עושין חורשין כל בית סאה בשבילן שנאמר (שמות לד) בחריש ובקציר תשבות אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית אלא חריש של ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר:

משנה ה'. שלשה אילנות של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין וחורשין כל בית סאה בשבילן וכמה יהא ביניהם רבן גמליאל אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו:

4. פיה"מ לרמב"ם, משנה ד'

[ד] עד שיהו משלשה ועד תשעה, ר"ל שאם היו בתוך בית סאה משלשה אילנות ועד תשעה אסור לחרוש כל בית סאה בשבילן, אלא אם כן היו כולן עושין פירות ומתקבץ מפירותיהן ככר של ששים מנה...

5. פירוש הר"ש, משנה ג'

אחד אילן סרק - שאינו עושה פירות נוטעין ג' לבית סאה:

ככר דבילה - כל אילן ואילן בפני עצמו:

6. פיה"מ לרמב"ם שם

אבל אם היו עשרה אילנות או יותר בתוך בית סאה בין שהיו עושין הרבה או מעט חורשין כל בית סאה בשבילן.

7. פירוש הר"ש, משנה ד'

אחד עושה ככר דבילה ושנים אין עושין או שנים עושין ואחד אינו עושה אין חורשין אלא צרכן - וכן ד' וה' עד תשעה אם כל אחד ואחד עושה ככר דבילה חורשין כל הבית סאה ואם לאו שיש בהן אחד שאינו עושה ככר אין חורשין לכל א' אלא צורכו דהיינו מלא אורה וסלו והוצה לו אבל אם היו עשרה או יותר אף על פי שאינם עושין חורשין ואמרינן **עלה** בירושלמי (שם) ר' ביבי בשם ר' חנינא ובלבד שלא יפחות מחשבון משולשים כלומר שכל ג' מהן יעשו ככר דהיינו שלישי ככר לכל אחד זעירא בשם ר' חנינא אמר ובלבד שלא יפחתו מחשבון מתושעים כלומר שכל תשעה מהן יעשו ככר דהיינו תשיעית ככר לכל אחד:

8. בבלי ראש השנה דף ט.

ודמוסיפין מחול על קדש מנלן? דתניא: בחריש ובקציר תשבת, רבי עקיבא אומר: אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית - שהרי כבר נאמר שדך לא תזרע וגו'. אלא: חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית, וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית.

9. רש"י שם

וקציר של שביעית - כגון תבואה שהביאה שלישי בשביעית - אתה נוהג בה מנהג שביעית בשמינית.

10. בבלי ראש השנה דף י"ב:

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן, ומטו בה משמיה דרבי יוסי הגלילי: אמר קרא מקץ שבע שנים במעד שנת השמטה בחג הסכות. שנת השמטה מאי עבידתיה בחג הסכות? שמינית היא! אלא לומר לך: כל תבואה שהביאה שלישי בשביעית לפני ראש השנה - אתה נוהג בו מנהג שביעית בשמינית.

11. תוס' שם ד"ה מנהג שביעית

מנהג שביעית בשמינית - תימה דלעיל (דף ט). נפקא לך מבחריש ובקציר תשבות קציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית ופירש בקונטרס כגון תבואה שהביאה שלישי בשביעית אתה נוהג בה מנהג שביעית בשמינית וי"ל דאי מהכא הוה אמינא דהא דנוהג בה מנהג שביעית בשמינית היינו דקדושת שביעית נוהגת בהם דאסירא בסחורה וחיביבין בביעור ושאר דיני פירות שביעית אבל לחרוש ולקצור ולעדור אותה תבואה לא הייתי אוסר דדבר התלוי בעבודת הארץ כיון דנפקא שביעית שריא אפילו לצורך פירות שביעית להכי איצטריך ההוא קרא וניחא השתא דדריש מיניה תוספת שביעית דאי לאו הכי מה תוספת שייך בפירות שגדלו בשביעית במאי דאסירי בשמינית.

12. פיה"מ לרמב"ם, שביעית א:

[א] משנה זו היא משנה הראשונה, והיא שאמרו אסור לחרוש בשנה הששית חריש שהוא הכנה לשנה השביעית, וכן אסור לו לקצור בשנה השביעית מה שתהיה התועלת בו בשנה השמינית, וסמכו דין זה למאמר ה' ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות...

13. מסכת שביעית פרק א', משניות ו'-ח'

משנה ו' עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן עד ר"ה היו עשויות שורה ומוקפות עטרה אין חורשין להם אלא לצרכן:

משנה ז' הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה רשב"ג אומר כל עשרה דלועים לבית סאה חורשין כל בית סאה עד ר"ה:

משנה ח' עד אימתי נקראו נטיעות רבי אלעזר בן עזריה אומר עד שיחולו רבי יהושע אומר בת שבע שנים רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה אילן שנגמם והוציא חליפין מטפה ולמטה כנטיעה מטפה ולמעלה כאילן דברי ר"ש:

14. ר"ש, משנה ח'

נטיעה כשמה - בת שנתה:

15. רמב"ם שם

ור' עקיבה אומר נטיעה כשמה, ר"ל שנלך בהן אחר לשון בני אדם, וכל מה שדרך בני אדם לקרותה נטיעה היא נטיעה האמור עליה עשר נטיעות לתוך בית סאה.